

Informare și documentare în epoca contemporană. Considerații privind noua ordine informațională

Valeriu Moldoveanu

Biblioteca Centrală de Stat

Prognoză generală

Activitățile actuale desfășurate în cadrul sistemului național de informare științifică, tehnică, economică și culturală al Republicii Socialiste România și al rețelelor de biblioteci — constituind o dezvoltare în condiții superioare a tradiției documentare și biblioteconomice românești — reprezentă totodată și premisele unor forme viitoare de activitate ultramodernă, previzibile pentru următoarele 2—3 decenii. Programul Partidului Comunist Român, elaborat de cel de-al XI-lea Congres al P.C.R., se ocupă nu numai de problemele prezentului ci și de cele ale viitorului. Astfel, în Partea a IX-a, intitulată *Principii fundamentale ale trecerii în viitor spre societatea comunistă* precizează: „creșterea exigențelor generale ale societății vor impune fiecărui cetățean să consacre eforturi tot mai mari pentru largirea orizontului de cunoștințe, pentru ridicarea competenței profesionale și a pregătirii științifice, a nivelului de cultură generală”. De asemenea, documentul precizează că „Societatea va trebui să asigure condiții optime pentru petrecerea timpului liber în mod că mai educativ și păcat”*.

Desigur, activitatea de documentare și a bibliotecilor din România nu se va dezvolta izolat. Ea va avansa pe linile generale ale progresului documentării mondiale, sub influența unor tendințe deja vizibile, care se vor accentua tot mai mult în viitor, devenind realitate în cadrul procesului de evoluție (chiar revoluție) a informării din întreaga lume.

Așadar, lucrările românești că și cele străine de prognoză a documentării pentru următoarele trei decenii prevăd, pe de o parte, importante transformări ale formelor și metodelor actuale, iar, pe de altă parte, apariția unor caracteristici noi de ansamblu ale documentării de la sfîrșitul acestui mileniu și începutul celui următor.

Astfel, o serie de studii, cum ar fi cele ale lui J.C.R. Licklider¹, B.C. Vickery², Josef Stummvoll³, Charles R. Carner⁴, R.S. Giljarevski⁵, Barry S. Brook⁶ și alții, se ocupă de evoluția documentelor actuale — în special a celor „clasice” (cartea, periodicele etc.) —, unele prevăzind chiar... dispariția cărții în forma actuală; de evoluția bibliotecilor în forme automatizate — respectiv transformarea lor în „centre de referință” complet automatizate; de „revoluționarea” organizatorică a activității de informare de nivel mondial; de noi tehnici foarte avansate de prelucrare, înmagazinare, regăsire și comunicare a informațiilor și documentelor și a.

Și unii autori din literatura românească de specialitate abordează asemenea probleme legate de evoluția viitoare a cărții⁷ științifice și tehnice⁸, a bibliotecilor⁹ și a activității de infor-

* Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, 25—28 noiembrie 1974, București, Edit. politică, 1975, p. 718.

¹ Licklider J.C.R., *Libraries of the future*, Cambridge-Mass, Massachusetts Institute of Technology, 1954.

² Vickery B.C., *The future of the libraries in the machine age*, în „Library Association Record”, London, 68, nr. 7, 1966, p. 252—260.

³ Stummvoll Josef, *Die Bibliothek der Zukunft. Automationsprobleme in Bibliothekswesen*, în „Biblos”, Wien, 14, 1965, nr. 1, p. 1—3, și nr. 2, p. 81—95.

⁴ Carner Charles R., *Ready reference center in library 21*, în „Library Journal”, New York, 87, nr. 7, 1962, p. 1555—1558.

⁵ Giljarevski R.S., *O budućnosti naučno-tehnike knjige*, în „Bibliotekarstvo”, Sarajevo, 11, nr. 1—2, 1965, p. 31—39.

⁶ Brook Barry S., *Music literature and modern communication. Some revolutionary potentials of the R.I.L.S Project*, în „Acta Musicologica”, Basel, 42, nr. 3—4, 1970, p. 205—217.

⁷ Moldoveanu Valeriu, *The future of the scientific and technical publications. The futur of the book and the library*, Bucharest, 1972. (The Third World Future Research Conference, Bucharest-Romania, 3—10 septembrie 1972), comunicată și Conferinței Federației Bibliotecilor Regionale din zona de mijloc a Atlanticului, *Bibliotecile și bibliotecările în anul 2000 e.n.* (Mid-Atlantic Regional Library Federation Conference, *Libraries and Librarians on the year 2000 A.D.*, Atlantic City, New Jersey, 26—27 October, 1973).

⁸ Idem, *Biblioteca viitorului*, în „Probleme de documentare și informare”, București, 1, nr. 10, 1967, p. 529—533.

⁹ Idem, *Viitorul cărții și al bibliotecilor*, în „Revista bibliotecilor”, București, 21, nr. 2, 1968, p. 329—333.

mare¹⁰ în societatea de miine¹¹, prognozind însă nu disparația bibliotecilor ci modernizarea lor și nu renunțarea totală la folosirea documentelor „clasice”, ci utilizarea lor în continuare, în condiții de completă automatizare, în cadrul „trilogiei”: 1. document-original; 2. document-copie / micro / miniaturizat; 3. noi purtători ultramoderni de informație. De asemenea, se prognosează chiar unele elemente originale, ca de exemplu, „anexe magnetice ale cărții”, căi noi de rationalizare a activității mondiale de informare și-a.

O interesantă lucrare de prognoză a fost publicată de dr. Georges Anderia¹² în buletinul „L'Observateur de l'O.C.D.E.”, sub titlul *Vîitorul Informării, o confruntare pentru guverne și societate*¹³.

Principalele previziuni ale autorului privind următorii 15–20 de ani se referă în special la dezvoltarea activității de informare, la automatizarea ei, precum și la rolul ei crescând în societatea de miine.

Astfel, dacă în prezent (cind există deja o bibliotecă mondială pe care ne-o imaginăm de peste 100 milioane de cărți și cind apar 50 000–100 000 de reviste curente) aproximativ 10–12 milioane de autori participă, în mod regulat sau ocazional, la generarea unor informații în domeniul științelor exacte și al științelor umaniste, ai tehnologiei, medicinei și învățământului, săcind să apară anual circa 2 milioane de articole și alte surse primare (care se adaugă unui stoc deja acumulat de aproximativ 25–30 milioane de astfel de documente), constituind obiectul a circa un milion și jumătate de rezumate pe an (difuzate, la rîndul lor, de peste 1 800 servicii specializate de informare bibliografică), în jurul anului 1985, producerea și punerea în circulație de noi informații va atinge, după toate aparențele, ritmul de 12–14 milioane de documente pe an, adică cel puțin de șase ori cadența actuală sau un volum de 20–25 ori superior cantităților corespunzătoare de acum circa 15 ani.

Dar nu numai factori cantitativi, ci și cei calitativi vor determina *rolul crescând al informării în societatea de la sfîrșitul acestui secol*. Astfel, în afară de fenomenul „fracționării științei” și al apariției unor noi discipline, autorul prevede că mediul ambiant – atât științific și tehnologic, cit și economic și social – va duce nu numai la o creștere a activității de cercetare și dezvoltare în lume, dar și la o mărire a „productivității literare” a cercetătorilor și tehnicienilor și, în același timp, la creșterea volumului și calității informației puse în circulație.

În ceea ce privește *automatizarea procesului de informare*, dr. Georges Anderia subliniază că „numai o automatizare pronunțată va permite să se facă față acestei avalanșe de informații”. El prevede că, „începând din anul 1980, va deveni neeconomic să se utilizeze procedee manuale-mecanice”.

Încheiere, dr. Georges Anderia prezintă așa-zisele „Principii fundamentale ale unei politici moderne de informare”, dintre care amintim cîteva.

În termen de 15 ani, activitățile de informare și industriile care vor gravita în orbita acestora vor căpăta o importanță comparabilă cu cea a industriei automobilului la ora actuală. Informarea va deveni unul dintre fenomenele dominante ale vieții publice și particulare. Se va vorbi astfel, în mod legitim, de societatea post-industrială sau chiar de „civilizația informării”, după cum se vorbește în prezent de „civilizația automobilului”.

Automatizarea masivă a informării se va impune de la sine, sub impulsul irezistibil al creșterii exponențiale a volumului informațiilor și ca efect al progresului tehnologic. Această evoluție va rezulta inevitabil din realizarea anumitor condiții economice, ceea mai importantă fiind costul unitar de prelucrare electronică, care va deveni inferior costului de prelucrare manual-mecanică.

Prima datorie ce revine guvernelor va fi aceea de a proceda în așa fel, încit informația – ca resursă fundamentală – să fie pusă în serviciul întregii societăți. Aceasta presupune definirea

¹⁰ Botez Mihai C., *Prospective. Orientări europene*. Însemnări pe marginea Conferinței Internaționale pentru inovație socială de la Elsinore și asupra Congresului specialiștilor europeanii în cercetare, dezvoltare și previziune tehnologică de la Paris), București, 1971 (CIDSP al Academiei de Științe Sociale și Politice).

¹¹ Apostol Pavel, Botez Mihai C., Diaconescu Gr. L., *Prognoză și planificare socială*, București, 1971, 486 p. (CIDSP al Academiei de Științe Sociale și Politice).

¹² Autorul-profesor la Universitatea și Institutul de studii politice din Paris, a realizat, din inițiativa Direcției Problemelor științifice a OCDE, o cercetare cu privire la cererea și oferta de informații științifice și tehnice în decursul viitorilor 20–30 de ani, sintetizată în studiu amintit mai sus.

¹³ Anderia Georges, *Vîitorul informării documentare, o confruntare pentru guverne și societate*. Traducere din „L'Observateur de l'OCDE”, Paris, nr. 63, aprilie 1973, p. 27–32, București, 1973, 15 p. (Consiliul Național pt. Știință și Tehnologie, Institutul Național de Informare și Documentare Științifică și Tehnică).

a noi obiective sociale prioritare, cărora tehnologia informării și gestionarea informațiilor vor trebui să le fie subordonate. Aceasta presupune, de asemenea, să fie creată și instituționalizată o „plată de informații” (internațională, în cazul țărilor socialiste) vastă și deschisă pe cît posibil, altfel spus să fie asigurată o organizare rațională a locului de întâlnire a tuturor ofertelor și tuturor cererilor în materie de informare.

Iar pentru ca tranzitia către o „societate informațională” să se opereze fără prea multe dificultăți, va fi indispensabil ca guvernele să asigure majoritatea populației lor — nu numai elevilor și studenților — o inițiere științifică, care să le permită să folosescă, fără inhibiții psihologice și în deplină cunoștință de cauză, viitoarele sisteme și rețele complexe de informare. Dacă nu s-ar lua din timp măsuri adecvate, s-ar risca efectiv să se facă dintr-o întreagă generație cetățeni subdezvoltăți, analfabeți de un gen nou.

Dintre proiectele avind ca destinație viitorul documentării și al bibliotecilor, cel mai important poate fi considerat proiectul *Sistemului mondial de informare științifică și tehnică — UNISIST*, preconizat și inițiat de ICSU/UNESCO.

Această organizație mondială, de maximă raționalizare și eficiență, folosind utilaje electronice precum și tehnica cea mai avansată în domeniul telecomunicațiilor, este intrevăzută a fi realizată etapizat; dar acest lucru este conceput în diverse moduri, de diferiți autori.

Unii¹⁴, abordând probleme în general, precizează că un asemenea sistem mondial unic de informare științifică și tehnică trebuie să se bazeze pe raționalizarea, modernizarea și interconectarea funcțională a mai multor categorii de unități.

Extinzind obiectul informației sistemului¹⁵ — respectiv afirmind că UNISIST va trebui să se ocupe nu numai de informația științifică, tehnică și economică, ci și de cea cultural-artistică — noi am căutat să identificăm categoriile de unități care vor trebui cuprinse într-o asemenea activitate, după cum urmează: a. centre de documentare specializate pe domenii, probleme, teme etc.; b. biblioteci naționale; c. centre regionale de documentare; d. centre specializate în anumite funcții s.a.

Și ritmul, respectiv etapele de realizare a sistemului UNISIST par să difere intrevăzute de diversi specialiști din acest domeniu. Astfel, cei ai Diviziei pentru politica științifică și tehnică, împreună cu alți informaticieni UNESCO, au elaborat ca primă etapă *Programul pilot SPINES* pentru schimbul internațional de informații asupra folosirii științei și tehnicii în slujba dezvoltării¹⁶.

Incluse în: 1. o fază pregătitoare (1970—1976) și 2. o fază de realizare a sistemului (1977—1982), domeniile acoperite de către programul SPINES vor fi următoarele: 1. Bazele științei și tehnicii; 2. Resurse științifice și tehnice; 3. Practica elaborării politicii științifice și tehnice; 4. Conținutul planurilor, programelor și proiectelor cu privire la activitățile științifice și tehnice.

Două importante proiecte de sisteme automatizate se inscriu în perspectivele viitorului apropiat al documentării europene. Este vorba de *Sistemul Internațional de Informare științifică și tehnică — SIIST*¹⁷ al țărilor membre ale CAER, precum și de *proiectul EURONET* al țărilor participante la Piața comună.

¹⁴ Dragulanescu Dimitrie, *Sistemul mondial de documentare — de la Paul Otlet la UNISIST* în „Studii și cercetări de documentare”, București, 12, nr. 3, 1970, p. 237—244. Avramescu Aurel, *Spre un sistem mondial de informare științifică și tehnică*, Ibidem, nr. 2, p. 145—150, s.a.

¹⁵ Moldoveanu Valeriu, „UNISIST și posibilitatea soluționării problemelor ridicate de „revoluția informării”, în „Probleme de informare și documentare”, București, nr. 4, 9, 1975, p. 226—235.

¹⁶ Organisation des Nations Unies pour l'Education, la Science et la Culture. Programme pilote SPINES pour l'échange international d'informations sur l'application de la science et de la technologie au développement, Paris, le 10 juin 1977, 31 p.

¹⁷ Centrul Internațional de Informare Științifică și Tehnică — SIIST al țărilor membre ale CAER, (Proiect provizoriu), Moscova, 1972 (în limba rusă).

Proiectul Sistemului internațional de informare științifică și tehnică-SIIST

Acest sistem se bazează pe a. cooperarea sistemelor naționale de informare ale țărilor participante, pe crearea unor b. subsisteme internaționale de informare pe ramuri de producție și tipuri speciale de documente și informații, precum și pe crearea și activitatea unui c. Centru internațional de informare științifică și tehnică-CIIST de la Moscova.

SIIST reprezintă o totalitate de subsisteme — pentru diferite tipuri de documente și informații, de ramuri ale economiei naționale — strâns legate între ele, reflectând tendința de unificare a părților asemănătoare din sistemele naționale de informare științifică și tehnică ale țărilor participante. Dirijarea înființării și dezvoltării SIIST, în ansamblul lui, se realizează de către Comitetul reprezentanților imputerniciți ai țărilor membre ale CIIST, în strânsă legătură cu organele corespunzătoare ale CAER, în primul rînd cu Comitetul pentru colaborare tehnico-științifică și consiliile permanente de ramură.

Subsistemele internaționale de informare specializate sunt următoarele : subsistemele de informare pentru lucrările de cercetare științifică ; pentru înregistrarea organelor de informare ; pentru publicațiile periodice ; pentru sinteza tehnico-științifică ; pentru conferințe, consfătuiri, expoziții ; pentru filme tehnico-științifice ; pentru traduceri științifice și tehnice ; serviciul internațional referativ și.a.

Subsistemele internaționale de ramură pentru informarea științifică și tehnică sunt următoarele : subsistemele pentru chimie și industria chimică ; construcții ; electrotehnică ; agricultură și silvicultură ; metalurgie neferoasă ; siderurgie ; industria alimentară ; industria ușoară ; industria carboniferă ; medicină ; teorie și practică în informare și.a.

Centrul internațional de informare științifică și tehnică — CIIST constituie din punct de vedere organizatoric veriga principală a Sistemului internațional de informare științifică și tehnică — SIIST, alături de organele naționale de informare. Funcțiile exercitate de CIIST în cadrul SIIST sunt stabilite de Regulamentul de funcționare a CIIST și prin hotărîrile Comitetului reprezentanților imputerniciți ai țărilor membre SIIST.

Proiectul de înființare, implementare și dezvoltare a Sistemului internațional de informare științifică și tehnică — SIIST, cu toate subsistemele și organele respective, inclusiv Centrul internațional de informare științifică și tehnică — CIIST de la Moscova a început să fie pus în aplicare în anul 1972 și va acoperi o perioadă de timp destul de îndelungată.

★

Proiectul EURONET al țărilor membre ale Comunității economice europene

Comisia comunităților europene și a organismelor de poștă și telecomunicații din cele 9 state membre ale „Pieții comune” au semnat la 15 decembrie 1975 un acord pe baza căruia cele nouă organisme se angajează să realizeze și să exploateze rețea de telecomunicații care va servi ca suport fizic viitoroarei *Rețele europene de informare directă* — EURONET¹⁸, preconizează să devină operațională la sfîrșitul anului 1977 și la începutul anului 1978. Comisia comunităților europene și Comitetul pentru informare și documentare științifică și tehnică — CIDST au elaborat un *Plan de acțiune* pentru anii 1975—1977 destinat să inaugureze „o politică pe termen lung, care va pune informația științifică, tehnică, economică și socială — constituind o parte considerabilă a bogăției Comunității — la dispoziția beneficiarilor care au nevoie de ea, în orice loc din statele membre, la un preț convenabil”.

Principalele obiective ale acestui plan — care pune accentul pe ideea unei „piețe a informației” la nivelul Comunității și asupra necesității de a se promova o *tehnologie modernă* a informării, bazată pe folosirea calculatoarelor electronice — sunt următoarele : de a integra serviciile — prezente și viitoare de cercetare documentară directă prin calculator — care vor constitui, în cadrul Comunității, elementele de bază ale unei structuri a informării orientată spre viitor — într-o rețea partajată, exploatață pe o bază cooperativă : rețea EURONET¹⁹ ; de a oferi beneficiarilor, în orice loc al Comunității s-ar găsi, un acces direct prin terminală cu ecran de afișare vizuală sau prin terminală gen „teletype”, la bazele de date bibliografice și la băncile de

¹⁸ Ungerer N., *EURONET — Réseau européen d'information directe de la Communauté économique européenne : des perspectives nouvelles*, în „Bulletin de l'UNESCO à l'intention des bibliothèques”, Paris, 31, nr. 3, mai-jun 1977, p. 145—151.

¹⁹ Ibidem.

date evolutive, pe care aceste servicii le girează cu ajutorul unei serii de „intermediari de servire” (serveurs), plasați în statele membre. Elementul principal al sistemului EURONET îl va constitui deci o rețea de transmisie de date la scară întregii Comunități; de a promova constituirea de baze de date, favorizând cooperarea între statele membre în anumite domenii precise (energie, mediul înconjurător, agricultură, metalurgie, industrie, brevete, medicină); de a face să progreseze tehnica informării în domeniile de interes comun, favorizând de exemplu proiectele multilingve, încurajând standardizarea etc.

Proiecte și studii americane

Comisia Națională pentru Biblioteci și Știința Informării a elaborat și oferit discuției generale proiectul datat la 1 octombrie 1973, intitulat *Un nou program național pentru biblioteci și servicii de informare*²⁰. Precizăm că unele din soluțiile propuse se doresc și schimbului de experiență a SUA cu țările socialiste în domeniul informării științifice și tehnice. Dacă se poate vorbi încă de o superioritate tehnică a informării americane, este evidentă însă și inferioritatea ei față de posibilitățile de planificare ale țărilor socialiste, proprietare ale tuturor bibliotecilor și unităților de documentare.

Proiectul *Noului program federal privind bibliotecile și serviciile de informare* pleacă de la trei premise: a. toți cetățenii doresc să aibă acces practic și comod la resursele bibliotecilor și centrelor de documentare din SUA; b. toate resursele de informații din SUA constituie o resursă națională care trebuie organizată și pusă la dispoziția publicului; c. folosind noile tehnologii și măsuri pe plan federal, mulțimea de biblioteci și centre de documentare poate fi integrată într-un sistem național (federal). Proiectul se bazează și pe o serie de studii de prognoză.

În studiu său intitulat *Știința informării și viitorul*²¹, Burt Nanus, directorul Centrului pentru cercetarea viitorului al Universității Californiei de sud, prevede că cea de-a 5-a revoluție a informării va rezulta din combinarea telecomunicațiilor ultramoderne și a calculatoarelor, primele patru revoluții ale informării au fost reprezentate respectiv de 1. crearea limbii vorbite; 2. descoperirea scrișului (inclusiv a celui tipărit); 3. folosirea mijloacelor „mass-media”; 4. introducerea calculatorului electronic.

Autorul american crede că ceea mai mare performanță a viitorului va fi aceea legată de cuvintul „acces”, oferind milioanelor de cetățeni o dimensiune cu totul nouă în direcția accesului la informația înmagazinată și la algoritmii de rezolvare a problemelor. Îmbinarea computerelor cu mijloacele ultramoderne de telecomunicații promite pentru viitor progrese uriașe în domeniul creșterii volumului fluxului de informații, scăderea timpului de acces și a costului informației.

După părere lui Burt Nanus, principalele trei aspecte ale celei de-a 5-a revoluții a informării, care trebuie studiate, sunt: 1. utilizarea informației; 2. biblioteca viitorului și 3. calculatorul multinațional.

1. În ceea ce privește *utilizarea informației*, B. Nanus prevede pentru un viitor destul de apropiat – respectiv deceniu următor – constituirea unei largi „comunități de activități informaționale”, comportind o gamă largă și variată de servicii. Printr-o combinare a televiziunii cu folosirea largă a videofonului și a terminalelor calculatoarelor la domiciliul beneficiariilor, se va ajunge la noi capacitați și servicii, cum ar fi: realizarea contracost de bibliografii și cataloage; noi programe special întocmite; combinarea serviciilor de bibliotecă și informare; acces direct la fișierele marilor unități de documentare; programe educaționale; activități în domeniul juridic, al sănătății etc., totul conducind spre ceea ce autorul numește o întreagă „ecologie informațională”, cu toate implicațiile pe care nu putem încă să le întrevădem complet. Această foarte largă utilizare a informației va trebui sprijinită și printr-o politică adecvată a prețurilor – în special privind telecommercializarea informației –, ținând cont, bineînțeles și de opinia beneficiariilor.

2. Cât privește *biblioteca viitorului*, autorul american prevede folosirea în continuare a cărții în forma actuală pentru domeniile în care „învechirea” nu constituie un factor important: poezie, proză literară, autobiografii, biblie, cărți de bucate etc. Dar bibliotecile viitorului, păstrându-și funcțiile lor tradiționale, își vor adăuga și altele noi, ca de pildă: folosirea largă a echipamentelor și procedeeelor rapide de facsimilare, copiere și comunicare, completate cu metode avansate de înmagazinare și regăsire a informațiilor, trecerea masivă de la carte tipărită (hard copy book) și periodicele în forma actuală la microforme și bănci automatizate de date și la terminalele on-line, la dispoziția și în posesia beneficiariilor etc.

²⁰ The National Commission on Libraries and Information Science. (A New National Program for Libraries and Information Services), Washington-DC, October, 1-st., 1975.

²¹ Nanus Burt, *Information Science and the Future*, în „Information Science in America”. Special Bicentennial Issue of the Bulletin of the American Society for Information Science, Washington-DC., 2, nr. 2, 1976, p. 57–58.

3. Prin *Calculatorul multinațional*, Burt Nanus înțelege „orice formă de organizare în cadrul căreia calculatoarele dintr-o țară sunt în legătură directă (on-line) cu bazele de date și calculatoarele din alte țări”. (Un exemplu actual îl pot constitui legăturile sistemului MEDLARES—MEDLINE din SUA cu Organizația Mondială a Sănătății—OMS de la Geneva—Elveția și cu Japan Information Center of Science and Technology — JICST din Tokyo).

Constatind lipsa de convenții internaționale în domeniul informării — pe care le prevede foarte dezvoltate în viitor —, B. Nanus atrage însă atenția asupra eventualului pericol al „dependenței informaționale” a țărilor cu o activitate slabă în acest domeniu de cele avansate.

Harold A. Wooster, în studiul său intitulat *Societatea (și) știința informării americane în anul 2076*²², prevede pentru secolul următor „transformarea actualei societăți americane, cu o economie post-industrială bazată pe transporturi, într-o societate de prelucrare a informației, bazată pe telecomunicații”.

Vorbind despre viitorul beneficiar al acestei societăți, autorul prevede că el va lucra acasă, 8 ore pe zi, la terminala sa proprie, combinând în mod eficient folosirea dispozitivelor de telelectrică cu urmărirea ecranului de televiziune, utilizând în plin afișarea vizuală holografică cu trei dimensiuni. Problema-cheie — adăugă autorul american — constă în reeducarea unei generații care nu se poate împăca cu vizuirea unor simple pupitre (console) goale, vizuire cu care specialiștii nostri încep totuși să se obișnuiască.

Două noțiuni noi, de bază, vor corespunde realităților viitoare: *catalindexarea* și *hipertextul*²³.

Marea sarcină a viitorului, cind „tot ce se va căsi se va obține prin consolă”, va fi — conchide autorul — aceea de a proiecta acțiunea de trecere în formă de „hipertext” a tot ce s-a scris și se scrie de om în lumea întreagă. „Transpunerea întregii moșteniri a omenirii în formă interconectabilă de „hipertext” ne va luce probabil o bună bucată de timp, dar ea trebuie să va fi realizată”.

Citeva considerații critice generale

Dintre pronozele și proiectele amintite, se pare că cel care are perspectivele cele mai largi și șansele cele mai mari de realizare este proiectul UNISIST, deși nu lipsește nici teoreticieni care afirmă că el ar fi doar o iluzie sau un vis irealizabil al omului modern²⁴. Desigur, proiectul UNISIST are nevoie de unele perfecționări. În primul rînd, el trebuie completat cu prevederi suplimentare necesare pentru a cuprinde și informația privind cultura. Dar obiectivele UNISIST pot fi atinse cu mult mai repede decât scontează resursele de specialiști de la UNESCO. Considerăm că ar fi exagerat și exasperant de incet ca în 13 ani (1970—1982) să se realizeze doar un fișier deschis privind cercetările în domeniul documentării (Proiectul ISORID)²⁵ și un program pilot pentru schimbul internațional de informații asupra politicilor științifice și tehnice (Programul pilot SPINES).

O serie de factori ar îndreptăți elaborarea unor ipoteze de realizare mai rapidă a serviciilor respective și anume: a. *automatizarea bibliotecilor naționale*, începută în țările avansate din punct de vedere economic (SUA, RFG, URSS s.a.), dar frânată din lipsa unor soluții tehnice de ansamblu (respectiv realizată doar parțial), în anumite sectoare de bibliotecă (achiziții, catalogare, împrumuturi, bibliografie s.a.) și nerealizată în ansamblul bibliotecii naționale, din lipsa unei concepții tehnice generale adecvate, care va începe să-și găsească soluționarea; b. este, de asemenea, de presupus că experiența viitoare, dobândită prin rețea EURONET — cu particolare eventuale și a sistemelor de informare din SUA și Canada la EURONET și cu experiența

²² Wooster Harold A., *The American Information Society-2076*, în „Bulletin of the American Society for Information Science”, Washington-DC, 2, nr. 8, 1976, p. 57—59.

²³ Primul cuvînt, *catalindexing*, stabilit după circa doi ani de dezbatere și ezitări între termenii „catalogare” și „indexare”, corespunde acțiunii de aplicare de „etichete descriptoare” unităilor bibliografice. *Hipertextul* va consta dintr-o formă sintetizând „tot ce s-a scris asupra unui subiect sau care se referă în mod relevant la el, astfel conceput încît să poată oferi viitorului cititor informațiile respective în toate direcțiile posibile.

²⁴ O asemenea afirmație o făcea J. Meyrat în septembrie 1972, la „Masa rotundă privind viitorul informării”, organizată la București, în cadrul „Celei de-a III-a Conferințe mondiale privind viitorul”.

²⁵ *Système International d'Information sur les Recherches en matière de documentation (ISORID)*, în „Bibliographie, Documentation, Terminologie”, UNESCO, Paris, 14, nr. 6, 1974, p. 295—310.

prețioasă a SIIST, va grăbi progresul celui de-al doilea element : dezvoltarea tracțiului internațional automatizat de informații și documente.

În ceea ce privește sistemul SIIST, trebuie observat că el are o serie de principii de colaborare internațională superioare tuturor celorlalte proiecte, dar și cîteva dezavantaje precum : 1. depărtarea mare a CIIST (preconizat ca centru *regional* UNISIST) de majoritatea țărilor europene participante (RDG, RSC, RPU, RSR s.a.) ; 2. lipsa unor baze comerciale bilaterale ale țărilor participante, prin canale directe, cu toate țările UNISIST ; 3. folosirea unei limbi în general mai puțin utilizată mai ales în unele țări balcanice, cu o problematică specifică comună ; 4. vizavi de posibilitatea organizării unui centru internațional de informare sud-est europene (cu sediul la București, de pildă), bazat pe caracteristicile, problematică și necesitățile informaționale ale țărilor balcanice și eventual ale altor țări din Europa centrală s.a. În ceea ce privește proiectul american de realizare a unui sistem de informare național (federal), el se va ciocni desigur de problemele armonizării intereselor diferitelor sisteme de informare participante, funcționind pe baze comerciale proprii ; e. Cel de-al treilea element care ar putea grăbi realizarea obiectivelor UNISIST ar putea fi *colaborarea marilor centre de informare specializate*, activind în prezent în paralel în diverse țări ale lumii (ex. sistemele „Chemical Abstracts”, „Chemisches Zentralblatt”, „Referativnii Jurnal-Himia”, „C.N.R.S.” s.a.).

Prevăzindu-se o perioadă relativ scurtă de activitate cu „pierdere planificată” a acestor centre – poate însă compensată printr-un mai mare număr de cumpărători ai produselor respective de output (publicații etc.) –, s-ar putea cîștiga o experiență prețioasă prin elaborarea *in comun* de publicații unice, cu versiuni diferențiate în cele 6 limbi de circulație mondială. Mai exact spus, dacă „Chemical Abstracts Services” ar preluca materialele de chimie publicate etc. în limba engleză, „Chemisches Zentralblatt” pe cele în limba germană, „Referativnii Jurnal-Himia” pe cele în limbi slave etc., „C.N.R.S.” pe cele în limba franceză s.a.m.d., elaborîndu-se astfel în colaborare publicații unice, folosindu-se procedee ultramoderne de telecomunicații, fiecare din centrele amintite ar putea apoi imprima și comercializa ediția în limba respectivă (toate edițiile avind însă un text identic). Astfel, s-ar putea realiza un mare pas înainte în problema raționalizării documentării mondiale, obiectiv de prim plan al UNISIST, pe baza unor convenții speciale, încheiate în viziunea unei „noi politici economice internaționale”, se pot realiza condiții în care țările mai mici, în curs de dezvoltare, să nu fie subordonate țărilor mari, cu o economie dezvoltată, ci, pe baza aportului lor cu informația proprie, să poată avea acces gratuit sau foarte convenabil, la informația mondială.

Deci, ca o concluzie generală, s-ar părea că viitorul ne va aduce realizări tehnice uimitoare ; dar problema nr. 1 va rămîne totuși o problemă de politică și de organizare (Management).

Documentarea românească și bibliotecile din România în deceniile următoare

Actualul *Sistem național de informare tehnico-științifică și economică al Republicii Socialiste România*, sprijinit de bibliotecile din România, reprezintă deja un mare pas înainte din punctul de vedere al raționalizării organizatorice și funcționale a documentării românești. El se va dezvolta tot mai mult în decenile viitoare, desigur permanent perfecționat și modernizat.

În primul rînd, sistemul nostru național de informare va fi completat cu o serie de subsisteme neexistente la ora actuală, de pildă, de informatică în domeniul culturii și artei, precum și în alte domenii, discipline sau ramuri de producție noi.

În al doilea rînd, va fi vorba de o permanentă modernizare tehnologică a diverselor subsisteme de informare științifică, tehnică, economică și culturală, în cadrul ansamblului unui *sistem național de informatică*.

Perfecționarea sistemului național de informare actualmente în funcțiune va fi legată, din punct de vedere calitativ, și de *pregătirea cadrelor românești* pentru folosirea generală de echipamente automatizate, precum și de metode ultramoderne de prelucrare, înmagazinare, regăsire și servire a informațiilor și documentelor, utilizând noi portători de informații, diverse bănci de date specializate (pe domenii și ramuri de producție etc.), serviciile bibliotecilor automatizate s.a.m.d. Terminalele subsistemelor – și respectiv ale Sistemului național de informatică documentară – SNID – vor fi prezente probabil nu numai la instituții, întreprinderi și laboratoare de cercetare, ci și la dispoziția personală a principalilor creatori și utilizatori ai informațiilor. Desigur, calitatea serviciilor Sistemului național de informatică va depinde și de perfecționarea unor *parametri cantitativi*, ca de pildă cei ai personalului folosit și care, după obînșuitetele oscilații de extremă, se vor stabiliza în cadrul unui echilibru funcțional optim, în funcție de evoluția necesităților beneficiarilor.

Un alt aspect de care va depinde progresul viitor al Sistemului național de informatică din România va fi procesul de *intrepătrundere și armonizare a serviciilor de informatică și de bibliotecă*, subsistemul bibliotecilor automatizate fiind perfect integrat în Sistemul național de informatică, dar având totodată și importante sarcini cultural-educative.

Deosebit de important, caracteristic viitorului va fi și dezvoltarea mare a informării, nu numai în privința volumului și varietății ei, ci și al *crescerii importanței informării în societatea românească de mîne*. Pregătirea tehnico-științifică și educarea atât a personalului lucrător, cit și a beneficiarilor sistemului va dezvolta mult capacitatea de insușire și *valorificare rapidă a informației mondiale noi*, făcind din ele elemente principale ale procesului de creație, cercetare-dezvoltare și producție românească, în toate domeniile de activitate. Căci *automatizarea completă a procesului de informare și documentare*, precum și *folosirea celor mai avansate tehnici de interconectare și (tele)comunicații* vor constitui desigur caracteristici de bază ale Sistemului național de informatică din România, în decenile următoare, cind nu va mai exista o diferență de nivel tehnic între activitatea de informare-documentare românească și cea americană, sovietică, germană, franceză, japoneză etc., ceea ce va face să crească și mai mult capacitatea creației toare a poporului român, aducîndu-și aportul lui de originalitate la creația și progresul omenirii întregi.

Desigur, relațiile internaționale ale Sistemului național de informatică documentară al României de mîne — la fel ca și nivelul științific, tehnic, organizatoric etc. al întregii noastre activități de documentare — vor fi asemănătoare cu cele ale tuturor țărilor avansate a lumii întregi. România va fi interconectată la diverse macrosisteme mondale, internaționale etc., valorificindu-și informația proprii în schimb informației celorlalte țări.

Dar, alături de procedeele ultramoderne, vor persista și unele aspecte legate de tradiția documentării mondiale, ca și de tradiția noastră românească.